

Cultureel erfgoed in beweging

Het cultureel erfgoed bestaat niet alleen uit de formeel aangewezen monumenten, dorps- en stadsgezichten maar ook uit zichtbare en onzichtbare landschappen, structuren, karakteristieke- en beeldbepalende panden, ensembles, interieurs en het naoorlogs erfgoed uit onder andere de wederopbouwperiode. Elke periode voegt waardevolle elementen toe, die naarmate de tijd verstrijkt steeds meer gewaardeerd worden en een goed beeld van het verleden, inclusief de bebouwingsgeschiedenis, geven. Wat nu 'gewoon' is wordt door de tijd vanzelf bijzonder en waardevoller. Cultureel erfgoed is op deze manier in beweging en dat is goed.

Bewegingen, die het cultureel erfgoed, ook in het HSSM gebied, bedreigen en daaraan schade toebrengen worden veroorzaakt door aardbevingen. Er zijn maatregelen en ingrepen nodig om het cultureel erfgoed te beschermen, in goede staat te bewaren en veilig te stellen voor de leefbaarheid en de beleving van het gebied voor huidige en toekomstige generaties.

De HSSM gemeenten, Menterwolde, Slochteren en Hoogezand-Sappemeer, tellen 170 rijksmonumenten (inclusief complexonderdelen), 2 beschermde dorpsgezichten, 80 gemeentelijke monumenten en daarnaast aangewezen karakteristieke – en/of beeldbepalende panden. Het cultureel erfgoed met een bijzondere status is op grond van de Monumentenwet, Erfgoedverordening en/of het bestemmingsplan beschermd. Veel waardevol erfgoed heeft echter (nog) geen bijzondere beschermende status waardoor het ingrijpend kan worden gewijzigd of zelfs gesloopt. Inventarisatie en bescherming van het volledige cultureel erfgoed is nu nodig met als uiteindelijke doel om het in “zijn kracht te zetten”.

Om daar te komen is een aantal stappen nodig:

Gebiedsgerichte benadering - De ruimtelijke context

Het HSSM-gebied kent verschillende landschappelijke en stedenbouwkundige structuren met een eigen geschiedenis. De ruimtelijke context vormt met beschrijving van karakteristieken en kernkwaliteiten de basis voor de ruimtelijke invulling en kwaliteit. Veel informatie is al beschikbaar in een verscheidenheid aan documenten. De informatie moet worden gefilterd en in een goede onderlegger en op kaartmateriaal worden vastgelegd.

Inventarisatie en actualisatie van het erfgoed

Alle informatie van het erfgoed moet worden verzameld, gebundeld en geïnterpreteerd van landschap tot object. Belangrijke vragen zijn daarbij: wat is er en in welke staat is het?

Cultuurhistorische waardenstelling

De cultuurhistorische waardenstelling moet inzicht geven in de monumentale waarden van het object, maar ook in de cultuurhistorische waarde van het gebied. Onvolledige waardenstellingen en redengevende omschrijvingen van reeds formeel aangewezen erfgoed moeten worden aangevuld om als solide handvat gebruikt te kunnen worden voor herstel van bevingsschade, bouwkundige versterking e.a. Nieuw aan te wijzen erfgoed wordt geïnventariseerd op cultuurhistorische-, stedenbouwkundige- / ensemble-, architectuurhistorische- en steekhistorische waarden. Hierbij is

de expertise van deskundigen noodzakelijk. De waardenstellingen worden volgens vaste criteria opgebouwd.

Draagvlak op lokaal niveau is van groot belang, waarbij bestuur, erfgoedpartijen, lokale bevolking en direct belanghebbenden een rol hebben in het proces om te komen tot meer bescherming en meer beschermde objecten. Zorgvuldige communicatie over onder andere het 'nieuwe erfgoed' met alle betrokken partijen vergt ruime aandacht.

De juridische verankering van de bescherming kan op verschillende manieren plaatsvinden afhankelijk van de 'aanwijzing': gemeentelijk monument of karakteristiek pand / beeldbepalend pand. Het is een zorg om de bescherming goed te regelen. Anno nu kunnen gemeenten slooopaanvragen van (nog niet formeel aangewezen) cultureel erfgoed niet weigeren! Hierdoor dreigt veel erfgoed verloren te gaan. Dat moet voorkomen worden, want Weg is Weg!

Meting van de vitaliteit van het erfgoed

Kennis van de bouwkundige kwaliteit van het erfgoed is noodzakelijk om de vitaliteit van het erfgoed in beeld te krijgen. Een erfgoedmeting van onroerend cultureel erfgoed is nodig om uiteindelijk te komen tot bouwkundig sterke (versterkte) erfgoedobjecten. Per object is inzicht nodig in: onderhoud, restauratie, schade, versterking. Maatwerk dus. Expertise en inzet van erfgoedteams is nodig. Archeologie mag niet vergeten worden; de grond blijft niet onaangeroerd.

Monitor voor het erfgoed

Een goed werkbaar monitor is een waardevol instrument. Voorwaarde is wel dat deze alle verzamelde informatie bevat en goed wordt ontsloten.

Conclusie

HSSM wil bescherming van veel meer cultureel erfgoed dan alleen de reeds aangewezen (rijks- en gemeentelijke) monumenten en karakteristieke panden. Bij voorkeur al het erfgoed, inclusief karakteristieke- en beeldbepalende panden met hun eigen (sociale) geschiedenis moet worden behouden. In het verleden was extra bescherming niet nodig omdat er geen sprake was van beschadiging door de gevolgen van gaswinning. Die noodzaak is er nu wel. De aanpak moet leiden tot vitale sterke toekomstbestendige cultuurhistorische objecten, inclusief jong (naoorlogs) erfgoed, interieurs etc. De kosten van het versterken (in kracht zetten) mogen niet leidend zijn in de discussie over het behoud.

Met gebruikmaking van de genoemde stappen leggen we een gezonde basis in kwaliteit, kennis, draagvlak en gereedschappen voor herstel/versterking van bestaand en nieuw erfgoed.

De tijd dringt!

Aandachtspunt blijft: Knelpunten, waarbij eigenaren vastlopen in procedures en processen, moeten worden opgelost door maatwerk en meer financiële ruimte (rol NCG – gemeente – erfgoedexperts - NAM).